

Zsolt Péter

Az utolsó csepp - 2009. március 15-e

2009. március 15-e után nem sokkal jelentette be a miniszterelnök a lemondási szándékát. Utólag már március 15-ében a bomlást, a tarthatatlanságot fedezhetjük fel. Nem abszurdabb, mint a korábbi évek hasonló ünnepei, de elemzésünk tanúsága szerint mégis kicsit eltérő. Az ünnep olyan visszhangot váltott ki, mely – a radikális utcai tüntetők nélkül is – negatívan érintette a kormányt.

Elemzésünkben két társadalmi réteget emelünk ki, az egyik a véleményvezéreké, a másik a népé. Ezt a merítést és a hozzá kapcsolódó kutatást nevezzük [kettős kultivációnak](#). Míg a véleményvezéreket a szólásszabadság határainak kurtítása izgatta a leginkább március 15-e kapcsán, addig az egyszerű embereket az eseményekben való részvétel nehézségei dühítették fel. Ugyanaz a nap, eltérő értelmezések, de egyaránt negatív megítélés.

Mivel nem volt mód a kutatás empirikus részét elvégezni, ezért ezúttal hipotéziseket, illetőleg józan feltételezéseket tudunk csak megfogalmazni, melyek azonban bemutatnak egy gondolkodási metódust. Hogyan is kellene értelmeznünk a történéseket, milyen kérdéseket is kéne feltennünk, hogy jobban megértsük a magyar társadalom jelenlegi reakcióit?

A kettős kultivációs kutatás változó módszerekkel, de alapvetően mindig két területre külön fókuszál. Az egyik a véleményvezéreké, a másik a népé. Az alábbi táblázatban összefoglaljuk a két vizsgált szegmens minden kutatásunkban fellelhető eltérő vonatkozásait:

	Véleményvezérek	Társadalom/nép
Kik ők?	Szakértők, politikusok, értelmiségiek, újságírók, hordószónokok	Az utca emberei, a témában nem elmélyülők, de véleményt mondók
Hogyan lehet a legjobban megtalálni őket?	Médiában tartalomelemzéssel, egyéni irányított interjúval, szakmai fókuszcsoporthal, tekintélynek örvendő blogok vizsgálatával	Blogok, fórumok elemzésével, fókuszcsoporthal, kérdőíves közvélemény-kutatással
Mi a két kultiváció szociálpszichológiai jellemzője?	Értékhierarchiák, kognitív építmények,	Attitűdök
Mi a vitatkozásuk formája?	Inkább racionális	Inkább emocionális módon alakuló viták
Kik győznek a vitákban?	A vitában a racionálisabb érvek győznek, s terjednek	A mellékutas érvek terjednek inkább, vagy a könnyen érthető racionálisak
A két kultiváció közül melyik hat melyikre?	Ha „nem átható” egy ügy, a véleményvezérek hatnak a népre	Ha „átható” egy ügy, a társadalom álláspontja hat a véleményvezérekre

Elemzésünk továbbolvasása előtt, melyben rátérünk a március 15-ére, érdemes megnézni az index operatőrei és szerkesztői által készített anyagot, amely ideáltipikus módon emeli ki az események [legjellemzőbb vonásait](#).

Nem biztos, hogy a film dramatizálása helyes, és valóban azt hangsúlyozza, ami az emberekben is egy közvélemény-kutatás során kimutatható volna, de a bejátszás a kutató számára is inspiráló ötleteket és beállításokat tartalmaz. E szerint van egy elutasítási hajlandóság a gárdaavatással szemben (ld. Az idős házaspárt, akik mindenhová elmennének ezen a napon. Első reflexiójukban még a gárdaavatási helyszínre is, de csak tudatlanságból. Amikor a riporter beazonosítja a programot, már tiltakoznak.)

Van egy periférikus és tragikomikus esemény, a gárdaavatás, ahol fiatal magyarkodók hallgatják az idős nemzetieskedőt a protézis pótlás kockázatáról. Másfelől ha véleményvezéreket találunk, és őket a kutatás során behívhatnánk egy beszélgetésre, nagy valószínűséggel a periférikus március 15-ei eseményről (gárdáról) erős vita kezdődne. Egyrészt a gárda létezésének legitimitásáról, másrészt arról, hogy miképp lehetett volna, és kellett volna a hatalomnak parádéjukat megakadályoznia ezen a napon. Amíg tehát a nép körében a téma lerázása és elkerülése lehet az egyik attitűd, a véleményvezéreknél a téma iránti vonzódás feltételezhető.

A film alapján egy másik feltételezhető jelenség, hogy a társadalom, az utca embere részéről az egyik legbosszantóbb – függetlenül jobb vagy baloldali orientáltságtól – az eseményeken való részvétel megnehezítése. A beléptető kapuk alkalmazása ellenszenvet váltott ki, és az is, hogy bármi ami dobható, s ezért fizikailag fenyegető lehet a politikusokra (pl. cumisüveg) elvették. Valószínűsíthető, hogy a nem véleményvezérek kommunikációja és érdeklődése fókuszába ez kerül, mert valóban nehéz lehet azt megemészteni, hogy a szocializmusban is gond nélkül jelen lehettek az ünnepeken, itt meg távol tartják és megnehezítik a jelenlétet.

A véleményvezérek érdeklődése ezzel szemben valószínűleg nem a részvételt megnehezítő beléptető kapukra fókuszálódik, hanem arra, hogy

1. Kik azok, akik itt beléptetnek, motoznak?
2. Hol húzódnak a vélemény szabadság határai?

A „Gyurcsány eltakarodását” követelőkkel mit és hogyan lehetett volna tenni? Az új törvény, amely a gyülekezési jogokról szólva a megzavaróikkal szemben új intézkedési lehetőségeket keres, miképp értelmezhető, s egyáltalán jó-e. Egy ilyen racionális vitában a véleményvezérek eljuthatnak egy közös álláspontra, mely szerint lepedőt kifizíteni lehet, a bekiabálás viszont zavarhatja az ünnepet, ám a bekiabálókat sem lehet ezért rendőrségi megaláztatásnak kitenni. Jogászok konszenzusra juthatnak az új törvény fölöslegességét illetően is, s a korábbiak használhatóságának elmulasztásáért nehezményezhetik a rendőrségi tehetetlenséget.

A nép által kultiválódó álláspontok valószínűsíthetően politikai habitusoknak megfelelően alakulnak, nem jön létre konszenzus, viszont nagyon érdekes volna megtudni, hogy miként is gondolkodnak a politikai elköteleződéssel nem rendelkezők.

Minden bizonnyal elmondhatjuk, hogy március 15-ét másképp élték meg a véleményvezérek és a társadalom, de az biztos, hogy mindkettő negatívan élte meg. Ez esetben tovább fogyott a Gyurcsány Ferenc vezette kormány körül a levegő, akár a nép hatalomkontrolláló nyilvánossági erejét, akár a véleményvezérek racionális vitáinak kultivációját emeljük ki. Talán épp ez a viszonylag csendes – legalábbis a korábbiakhoz képest – március 15-e volt az utolsó csepp abban a pohárban, ami után a lemondás bejelentésének meg kellett történnie.